

Onbekend maakt onbemind

Evaluatieonderzoek

Meldpunt

Bedreigde Kastelen

Lisette Vos

Wijk bij Duurstede, april 2010

Nederlandse kastelenstichting

Markt 24

3961 BC Wijk bij Duurstede

T 0343 578 995

F 0343 591 403

E info@kastelen.nl

■ www.kastelen.nl

■ www.kastelenbeeldbank.nl

Serie NKS-rapporten, deel 4.

Omslag & rapportontwerp: Veronica Dénis, Nika Grafische Vormgeving.
Vormgeving: Alphons te Beek.

© Nederlandse Kastelenstichting, Wijk bij Duurstede, 2010

Inhoudsopgave

1 Inleiding	■	5
2 Onderzoekaanpak	■	9
2.1 Lokaal	■	10
2.1.1 <i>Historische verenigingen</i>	■	10
2.1.2 <i>Gemeentes</i>	■	11
2.2 Provinciaal	■	11
2.2.1 <i>Erfgoedhuizen</i>	■	11
2.2.2 <i>Provinciale kastelenstichtingen</i>	■	12
2.3 Nationaal	■	12
3 Resultaten	■	15
3.1 Lokaal	■	16
3.1.1 <i>Historische verenigingen</i>	■	16
3.1.2 <i>Gemeentes</i>	■	18
3.2 Provinciaal	■	18
3.2.1 <i>Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland</i>	■	18
3.2.2 <i>Huis voor de Kunsten Limburg</i>	■	20
3.2.3 <i>Erfgoed Brabant</i>	■	21
3.2.4 <i>Provinciale kastelenstichtingen</i>	■	21
3.3 Nationaal	■	22
3.3.1 <i>Bond Heemschut</i>	■	22
3.3.2 <i>Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed</i>	■	23
3.3.3 <i>Vereniging de Hollandsche Molen</i>	■	24
3.3.4 <i>Stichting Hendrick de Keijser</i>	■	24
3.3.5 <i>Vereniging Bewoond Bewaard</i>	■	24
3.4 Samenvatting	■	24
4 Conclusies en aanbevelingen	■	27
4.1 Conclusie	■	28
4.2 Aanbevelingen	■	28
Bijlagen	■	33
Bijlage 1		
Contactpersonen	■	34
Bijlage 2		
Basis vragenlijsten	■	36

1 ■ Inleiding

De Ruïne van Brederode, Santpoort. Foto Doriann Kransberg, 1979.

De Nederlandse Kastelenstichting speelt sinds haar oprichting in 1945 een belangrijke rol in de kastelenwereld in Nederland. De stichting kent drie speerpunten: opkomen voor bedreigde kastelen, buitenplaatsen en landgoederen, centrum voor wetenschappelijk onderzoek en stimulator van een kasteelvriendelijk klimaat door publieksgerichte en educatieve activiteiten.

Maatschappelijke ontwikkelingen bedreigen kastelen op vele manieren. Een gemeente kan de bestemmingsplannen wijzigen, men introduceert nieuwe ontwikkelingsplannen of er is sprake van geldgebrek waardoor het onderhoud van een kasteel onder druk komt te staan. Een bedreiging kan zowel het kasteel zelf als de omgeving, de kasteelbiotoop, betreffen. Tuinen en parken zijn een integraal onderdeel van een kasteel, landgoed of buitenplaats, maar worden desalniettemin toch regelmatig bedreigd. En het gaat niet alleen om aantasting van exterieur en omgeving. Het interieur van een kasteel is eveneens kwetsbaar, bijvoorbeeld bij herbestemming van het gebouw. Hoewel er van buiten niets aan de hand lijkt, kan er wel degelijk een bedreigende situatie spelen. Het is in zulke gevallen moeilijk om de bedreiging te constateren.

Een landelijke organisatie kan niet alle ontwikkelingen monitoren. Lokale organisaties en individuen spelen daarin een centrale rol. Zij zitten dicht op de ontwikkelingen en kunnen een vinger aan de pols houden. Om al deze redenen is in 2003, in samenwerking met Bond Heemschut, het *Meldpunt Bedreigde Monumenten* in het leven geroepen, waarbij meldingen over *Kastelen en Buitenplaatsen* worden doorgezonden naar de NKS. Via dit meldpunt kan iedereen melding doen van bedreigingen. De NKS weet dan waar ze nodig is en hulp kan bieden. Een van de manieren om melding te doen is het invullen van een formulier op de website. Ook kunnen mensen die een bedreiging signaleren, telefonisch of via e-mail contact opnemen met de NKS. De melding wordt dan in behandeling genomen. Ook de website van Bond Heemschut fungeert als een meldpunt. Meldingen die daar worden gedaan, worden doorgestuurd naar de NKS.

In de praktijk blijkt de effectiviteit van het Meldpunt Bedreigde Kastelen tegen te vallen. Er komen zeer weinig meldingen binnen. In totaal zijn er twintig meldingen gedaan. Piekjaren waren 2003 met vijf meldingen en 2006 met negen meldingen. Veel van deze meldingen zijn via Bond Heemschut doorgestuurd aan de NKS. Sinds eind 2007 is de stroom helemaal opgedroogd. Uit ervaring van de NKS blijkt echter dat er wel degelijk bedreigingen spelen; de stichting heeft zich de afgelopen jaren diverse malen sterk gemaakt voor bedreigde kastelen of landhuizen. De informatie daarover kwam via andere kanalen binnen.

Ruïne van Brederode (Santpoort), van het noorden gezien. Foto uit 1889 van George Lodewijk Hasseleij Kirchner.

De aanleg van een villapark in de omgeving veroorzaakt een wijziging van de grondwaterstand van het gehele gebied, hetgeen funest kan zijn voor deze eeuwenoude ruïne.

Het meldpunt voldoet kennelijk niet als enig middel voor de NKS om inzicht te krijgen in bedreigende situaties. Dit is voor de NKS reden geweest om een onderzoek te starten naar de werking van het meldpunt. Dit rapport doet verslag van het onderzoek. De hoofdvraag van het onderzoek luidt als volgt:

- ***Wat zijn de achtergronden van het onvoldoende functioneren van het Meldpunt Bedreigde Kastelen en hoe kan de Nederlandse Kastelenstichting beter zicht krijgen op bedreigingen?***

De Nederlandse Kastelenstichting wil antwoord krijgen op de vraag hoe het kan dat het meldpunt niet naar genoeg functioneert. Waarom komen er geen meldingen binnen? Zijn er problemen met de bekendheid van de NKS of van het meldpunt? Zijn de mensen die een bedreiging kunnen constateren bekend met het meldpunt? Is er weinig draagvlak? Wat kan de NKS doen om dat probleem op te lossen? Kan de NKS leren van de ervaringen van andere organisaties met een vergelijkbaar meldpunt? Op welke manier kan de NKS het overzicht in bedreigingen verbreden?

Gesprekken met verschillende organisaties op lokaal, provinciaal en landelijk niveau kunnen inzicht bieden in de problematiek en leiden tot mogelijke antwoorden. Het rapport is als volgt opgebouwd. Eerst wordt het onderzoek en de gekozen methodiek behandeld, vervolgens worden enkele zusterorganisaties bestudeerd en de wijze waarop zij een meldpunt hebben ingericht. In deel drie worden de resultaten van de vraaggesprekken weergegeven. De conclusie en aanbevelingen volgen in deel vier.

2 ■ Onderzoeksaanpak

Kasteel Bouvigne, Breda. Foto Jan Derwig, 2003.

Om de onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden zijn verscheidene organisaties benaderd. Deze organisaties opereren op verschillende schaalniveaus; lokaal, provinciaal en nationaal. Met iedere organisatie is een (telefonisch) interview afgenomen, de beste manier om specifieke informatie te verkrijgen. In het volgende worden per schaalniveau de organisaties besproken die hebben meegewerkt aan het onderzoek.

2.1 Lokaal

Op lokaal schaalniveau zijn twee verschillende soorten partijen benaderd: lokale historische verenigingen en gemeentes.

2.1.1 Historische verenigingen

Een belangrijk onderdeel van het onderzoek naar het functioneren van het Meldpunt Bedreigde Kastelen vormt de vraag: zijn de mensen die bedreigingen voor kastelen, landhuizen en buitenplaatsen kunnen constateren bekend met de Nederlandse Kastelenstichting en het meldpunt? Als het meldpunt niet bekend is zou dit één van de oorzaken kunnen zijn van het niet naar behoren functioneren.

Leden van historische verenigingen hebben een bovengemiddelde interesse in de geschiedenis van de streek waarin zij wonen. Het valt te verwachten dat zij, meer dan andere inwoners, aandacht hebben voor de historische gebouwen en dus eerder bedreigingen signaleren. Veel historische verenigingen zetten zich in voor het behoud van het erfgoed van de regio. Zij vormen daarom een belangrijke doelgroep voor de NKS.

Door middel van telefonische enquêtes wordt gevraagd naar de bekendheid met de NKS en het Meldpunt Bedreigde Kastelen. Tevens wordt gevraagd naar de manier waarop de betreffende vereniging in het verleden is omgegaan met bedreigingen en op welke manier de NKS hen zou kunnen helpen.

Voor het onderzoek zijn een twintigtal historische verenigingen benaderd. Niet iedereen wilde aan het onderzoek deelnemen, om uiteenlopende redenen. Zo vonden sommigen het onderzoek voor de vereniging niet relevant of meenden dat de vereniging weinig had bij te dragen aan de vraagstelling. Uiteindelijk zijn veertien verenigingen ondervraagd. De verenigingen zijn geselecteerd op omgeving (zo zijn enkele verenigingen geselecteerd wegens de kasteelrijke omgeving) en op de grootte van het gebied dat onder de vereniging valt. Eveneens zijn enkele verenigingen benaderd die eerder meldingen bij de NKS hebben gedaan. Hen werd gevraagd hoe zij bekend zijn geraakt met de NKS en het meldpunt en wat de reden was dat zij contact opnamen. Ook zijn enkele verenigingen geselecteerd waarvan bekend is dat in hun omgeving kastelen worden bedreigd.

Er zijn telefonische interviews afgenomen bij de volgende historische verenigingen:

1. Heemkunde Kring Engelbrecht van Nassau (Breda)
2. Historische Kring Barthold van Heessel (Aarle-Rixtel)
3. Historische Kring Duiven-Groessen-Loo
4. Historische Kring Leusden
5. Historische Kring Ommen
6. Historische Kring 'Tussen Rijn en Lek'
7. Historische Vereniging Oud-Wassenaer
8. Historische Vereniging Rijswijk
9. Numaga (Vereniging tot Beoefening van de Geschiedenis van Nijmegen en Omgeving)
10. Stichting Driebergen - Rijssenburg Vroeger en Nu
11. Stichting Ons Bloemendaal
12. Vereniging Oud Heemstede-Bennebroek
13. Vereniging Oud-Utrecht
14. Vereniging tot behoud van Oud-, Groen- en Leefbaar Voorschoten.

2.1.2 Gemeentes

Gemeentes zijn van belang voor het onderzoek om te achterhalen of de gemeentes een informatiebron zouden kunnen zijn voor de NKS. Kunnen gemeentes de NKS op de hoogte stellen van eventuele bedreigingen? Aan de andere kant speelde de vraag: hebben de gemeentes behoefte aan extra ondersteuning door een externe organisatie als de NKS en hoe ziet die behoefte er uit? De nadruk ligt daarbij op de tweede vraag.

In de praktijk blijkt het zeer tijdrovend om contact te krijgen met gemeentes. De contactpersonen zijn vaak slecht te bereiken en drukbezet. Bovendien vormen gemeentes niet de belangrijkste groep voor het onderzoek door hun geringe directe bijdrage aan het meldpunt. Om deze reden is gekozen om een kleine groep gemeentes te interviewen. De gemeentes zijn geselecteerd op hun ligging in een monumentrijke omgeving.

Er zijn telefonische interviews afgenomen bij de volgende gemeentes:

1. Bloemendaal
2. Utrechtse Heuvelrug
3. Wassenaar.

2.2 Provinciaal

Op provinciaal niveau zijn twee verschillende soorten partijen benaderd: erfgoedhuizen en provinciale kastelenstichtingen.

2.2.1 Erfgoedhuizen

In de provincies Zeeland, Noord-Brabant en Limburg werken de provinciale erfgoedhuizen mee aan regionale meldpunten voor bedreigd erfgoed in de provincie. Vragen die belangrijk zijn: komen hier wél meldingen binnen betreffende kastelen, landgoederen en buitenplaatsen? Hoe zijn de meldpunten georganiseerd en hoe worden zij onder de aandacht gebracht? Zijn de meldpunten een succes?

Er zijn interviews afgenomen bij de volgende organisaties:

1. Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland
2. Huis voor de Kunsten Limburg
3. Erfgoed Brabant.

Het terrein aan de zuidkant van kasteel Bouvigne (Breda) is ingericht met vier stijltuinen. Hiernaast de Engelse tuin, op de volgende pagina de Franse tuin.

De Franse tuin van Bouvigne.

Vanuit het kasteeltje is dwars door deze siertuinen heen een 'siergracht' aangelegd naar een verder zuidwaarts opgetrokken modern kantoorgebouw van vier verdiepingen. De kasteelbiotop is hierdoor ernstig beschadigd.

2.2.2 Provinciale Kastelenstichtingen

Op provinciaal niveau spelen de provinciale kastelenstichtingen een belangrijke rol. Deze stichtingen zijn niet formeel gerelateerd aan de NKS en er bestaat geen officieel samenwerkingsverband. De rol van de stichtingen verschilt per provincie. De ene stichting is actiever dan de ander, niet iedere provincie heeft een kastelenstichting. Deze kastelenstichtingen kunnen betrokken zijn bij het beschermen van bedreigd erfgoed. Sommige zijn actief partner in een meldpunt voor bedreigd erfgoed, andere zetten zich meer zelfstandig in voor de bescherming van kastelen. De eerste groep stichtingen is niet apart benaderd voor een interview. Kastelenstichtingen die zelfstandig opereren zijn wel bij het onderzoek betrokken, met uitzondering van Gelders Landschap en Geldersche Kasteelen. Deze stichting was binnen de onderzoeksperiode niet bereikbaar voor een interview. Daarom is in het rapport gebruik gemaakt van schriftelijke informatiebronnen betreffende deze organisatie. Belangrijke vragen aan de provinciale stichtingen zijn of zij zich actief bezig houden met het beschermen van kastelen, landgoederen en buitenplaatsen en hoe zij dat aanpakken. Kennen zij dezelfde problemen als de NKS met het Meldpunt Bedreigde Kastelen? Zien zij veel bedreigingen in het veld? Werken zij samen met de NKS?

Er zijn interviews afgenomen bij de volgende provinciale kastelenstichtingen:

1. Kastelenstichting Holland en Zeeland
2. Stichting Utrechtse Kastelen
3. Friese Staten en Stinzen.

2.3 Nationaal

Op nationaal niveau zijn er veel organisaties die zich inzetten voor het behoud en de bescherming van erfgoed. Deze kunnen niet allemaal geraadpleegd worden. Voor dit onderzoek zijn daarom vijf relevante organisaties benaderd. Door interviews moet achterhaald worden of de samenwerking met Bond Heemschut verloopt, hoe vergelijkbare organisaties hun informatie verzamelen, hoe andere meldpunten werken en wat de NKS van het Meldpunt Bedreigde Kastelen kan verwachten.

Bond Heemschut

Dit is de samenwerkingspartner van de NKS wat betreft het Meldpunt Bedreigde Kastelen. Meldingen die via Heemschut binnenkomen, worden doorgestuurd naar de NKS. Een vraag is of Heemschut deze meldingen nog doorstuurt; de afgelopen twee jaar heeft de NKS niets meer ontvangen. Ervaart Heemschut het meldpunt als een succes? Wil Heemschut de samenwerking voortzetten? Wat is de visie van Heemschut op het meldpunt?

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

De Rijksdienst vormt een kenniscentrum voor archeologie, cultuurlandschap en monumenten. Door kennis, advies en subsidie wordt het behoud van monumenten nagestreefd. In hoeverre valt de taak van het beschermen van bedreigde kastelen, landgoederen en buitenplaatsen onder de RCE en in hoeverre is dit een taak van de NKS?

Vereniging De Hollandsche Molen

Deze stichting zet zich, net als de NKS, in voor het behoud van een specifiek onderdeel van het Nederlandse erfgoed. Vanuit de NKS bestaat interesse in hoe deze stichting te werk gaat. Hoe komen zij aan informatie omtrent bedreigingen? Kan de NKS daar inspiratie uit op doen?

Stichting Hendrick de Keyser

De stichting strijdt voor het behoud van waardevolle huizen in Nederland en is om dezelfde redenen als de Hollandsche Molen interessant voor de NKS.

Vereniging Bewoond Bewaard

De vereniging ondersteunt de eigenaren-bewoners van monumenten en zet zich in voor het behoud en de bescherming van deze monumenten door contacten met de overheid en organisaties. Het is aldus mogelijk dat deze vereniging geconfronteerd wordt met bedreigingen van landhuizen en dergelijke. Hoe reageren zij op zulke situaties? Kunnen zij dit doorgeven aan het NKS?

3 ■ Resultaten

Ridderzaal in de ruïne Valkenburg. Foto Jan Derwig, 2003.

In dit deel van het rapport wordt per schaalniveau besproken wat de uitkomsten zijn van de afgenomen interviews.

3.1 Lokaal

Op lokaal niveau zijn twee verschillende partijen benaderd: historische verenigingen en gemeentes.

3.1.1 Historische verenigingen

Uit de interviews met de verschillende historische verenigingen kwamen de volgende punten naar voren:

1. Betrokkenheid

De ondervraagde verenigingen blijken zich alle zeer sterk betrokken te voelen bij het behoud en de bescherming van erfgoed in de eigen regio. Als gevraagd werd naar de doelstellingen kwam deze taak vaak als eerste naar voren. Hoewel in de meeste gebieden geen sprake was van directe bedreigingen voor kastelen, buitenplaatsen of landhuizen, gaven alle verenigingen aan de situatie wel altijd in het oog te houden. Veel verenigingen ondernemen actie indien zij bedreigingen constateren, door bijvoorbeeld een zienswijze in te dienen bij de gemeente of zaken voor de Raad van State te brengen.

2. Doelgroep

Historische verenigingen zijn vaak goed bekend met de situatie rond kastelen en landhuizen in de regio. Zij vormen belangrijke instanties die bedreigingen in het veld kunnen constateren. Deze verenigingen zijn dan ook een belangrijke doelgroep voor een meldpunt van de NKS. Een goede bekendheid onder verenigingen met het meldpunt is dan ook een voorwaarde voor succes.

3. Onbekendheid

Uit navraag is gebleken dat slechts drie van de ondervraagde historische verenigingen bekend waren met het Meldpunt Bedreigde Kastelen. Ook de kennis over de NKS is minimaal. Hier valt nog veel terrein te winnen. Historische verenigingen moeten beter worden ingelicht over de mogelijkheden die de NKS biedt. Overigens blijken degenen die wel bekend zijn met het meldpunt alle lid te zijn van de NKS. Maar ook onder degenen die

*Uitzicht vanuit de ruïne van Valkenburg over de stad.
Foto Jan Derwig, 2003.*

Deze enige hoogeburch van Nederland is - zo suggereert ook deze foto - moeizaam bereikbaar vanuit de aanzienlijk lager gelegen stad.

er niet mee bekend zijn, zijn leden van de NKS. De ruimte die in het blad KasteelKatern of op de eigen website wordt gewijd aan het meldpunt leidt dus niet tot voldoende bekendheid.

4. Behoeft

De behoefte aan een Meldpunt Bedreigde Kastelen is zeer divers. Zes verenigingen gaven aan niet van plan te zijn meldingen te doen bij een dergelijk meldpunt of contact op te nemen met de NKS. De behoefte ontbreekt. De vereniging heeft goede banden met de eigen gemeente, ze beschikt naar eigen zeggen over voldoende kennis en kunde en maakt gebruik van reeds bestaande samenwerkingsverbanden met andere organisaties zoals Heemschut. Anderzijds zijn er vier verenigingen die in de toekomst zeker wèl contact op zouden nemen met de NKS. Vijf verenigingen nemen een tussenstandpunt in. Ze zijn niet ongenegen contact op te nemen met de NKS, maar voelen weinig noodzaak. Er is in hun omgeving nauwelijks sprake van bedreigingen en ze hebben de zaken tot nog toe zelf kunnen afhandelen. Het voornemen van deze vijf verenigingen kwam echter pas tot stand nadat zij via het interview op het idee waren gebracht. Er waren maar weinig verenigingen die spontaan, vóór het interview, al dit plan hadden opgevat. Daaruit blijkt het belang van een goede en vooral duurzame communicatie richting de historische verenigingen. De bekendheid van de NKS en het meldpunt moeten verbeterd worden.

5. Soort ondersteuning

Onder de historische verenigingen is behoefte aan verschillende vormen van ondersteuning. Het meest genoemd (vijf keer) is de extra pressie waar de de NKS voor kan zorgen richting de 'tegenpartij'. De steun van een landelijke organisatie kan meer gewicht in de schaal leggen. Daarnaast is de specifieke inhoudelijke kennis van de NKS over kastelen van grote waarde. Ook is behoefte aan juridische kennis en ondersteuning.

6. Verwarring

De nadruk op het woord 'kasteel' leidt enigszins tot verwarring bij verscheidene verenigingen. Het blijkt dat men vaak denkt dat het meldpunt alleen voor kastelen is bedoeld en niet voor landhuizen of buitenplaatsen. Zo blijft een belangrijke groep erfgoed buiten bereik van de NKS. Het zou meer duidelijkheid scheppen als de nadruk minder op 'kasteel' komt te liggen.

7. Weinig bedreigingen

In de omgeving van de onderzochte verenigingen is momenteel weinig sprake van bedreigde kastelen, landhuizen en buitenplaatsen, althans in de ogen van de geïnterviewden. Navraag bij de NKS leert echter dat er in de omgeving van de onderzochte verenigingen wel degelijk problemen hebben gespeeld of nu nog gaande zijn. Dat roept de vraag op in hoeverre de aanname, dat verenigingen op de hoogte zijn van wat er speelt, klopt.

Conclusie historische verenigingen

Al met al wordt er onder veel verenigingen op dit moment weinig directe noodzaak gevoeld om in de toekomst contact te zoeken met de NKS. Hoofdoorzaak is dat verenigingen liever zelf aan de slag gaan of ondersteuning door de NKS (nog) niet nodig achten. Feit is echter wel dat het merendeel niet goed bekend is met het meldpunt en de NKS. Daarom bestaat het sterke vermoeden dat deze verenigingen minder geneigd zijn de hulp van de NKS in te roepen omdat zij niet goed bekend zijn met de mogelijkheden van de NKS: onbekend maakt onbemind. Een verbeterde communicatie zou daarin veel verschil kunnen maken en het draagvlak kunnen vergroten. Historische verenigingen zijn immers een belangrijke doelgroep voor het Meldpunt Bedreigde Kastelen.

Dit vergt een grote investering van tijd en moeite en is een langdurig proces. Binnen de organisatie van de NKS moet daarvoor voldoende capaciteit aanwezig zijn. Bovendien constateren de verenigingen momenteel weinig bedreigingen. Dat kan betekenen dat grotere bekendheid niet per definitie tot een flinke toename van het aantal meldingen zal leiden. Ook moet als kanttekening de vraag worden gesteld of de verenigingen inderdaad over voldoende lokale bronnen beschikken om alle bedreigingen in beeld te krijgen. Het is goed denkbaar dat een nauwere en actievere band met de NKS leidt tot grotere alertheid en meer besef van wat bedreigingen zijn. Het is tenslotte zaak al in een vroeg stadium op de hoogte te zijn van mogelijke plannen die kastelen en hun biotoop aantasten. Het is te laat wanneer het besef doordringt op het moment, dat de aannemer is gearriveerd.

3.1.2 Gemeentes

Uit interviews met verschillende gemeentes blijkt dat zij op het gebied van monumentenbescherming samenwerken met verscheidene organisaties, zoals RCE en particuliere bureaus. Het is dan ook niet waarschijnlijk dat zij daar nog een andere organisatie aan toe zullen voegen. Aan inhoudelijke of juridische ondersteuning is geen extra behoefte bij gemeentes. Er is echter wel vraag naar ondersteuning op het gebied van 'promotie' en educatie. Ook op het gebied van documentatie en landgoederenbeleid is de hulp van de NKS welkom. Ondersteuning bij het actief beschermen van kastelen, buitenplaatsen en landhuizen is echter volgens de gemeentes niet nodig. Het is niet waarschijnlijk dat de NKS via gemeentes op de hoogte kan komen van bedreigingen.

Er zijn ruim vierhonderd gemeentes in Nederland. Het kost zeer veel tijd en moeite om een goed contact met al deze gemeentes op te bouwen, ook omdat de medewerkers van deze afdelingen vaak zeer druk bezet zijn. Bij gemeentes bestaat een – per gemeente verschillende – behoefte aan ondersteuning. Daaraan te voldoen vraagt veel inspanning van de NKS. Om dat goed in beeld te krijgen, is aanvullend onderzoek nodig, met name omdat bij kleinere gemeentes veelal onvoldoende kennis aanwezig is op dit gebied.

3.2 Provinciaal

Op provinciaal niveau zijn twee verschillende soorten organisaties benaderd: erfgoedhuizen en provinciale kastelenstichtingen.

3.2.1 Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland

Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland (SCEZ) is coördinator van het Meldpunt Erfgoed Zeeland. Dit meldpunt is een samenwerkingsverband tussen twaalf organisaties. Het meldpunt is nog jong: het is in februari 2009 in werking gesteld. Het initiatief kwam vanuit SCEZ-medewerker David Koren. Sinds 2005/2006 zijn er gesprekken gevoerd. Financiën en capaciteit waren grote problemen, dit is opgelost door de financiële steun van de provincie Zeeland. Het probleem met betrekking tot capaciteit is opgelost door de komst van een nieuwe medewerker in 2008.

De meldingen komen via SCEZ binnen. De stichting filtert de meldingen en stuurt deze door naar de organisatie die daar het beste mee aan de slag kan. SCEZ is enkel de coördinator en speelt geen rol in de actieve bescherming. Dit komt mede doordat SCEZ het beleid van de provincie uitvoert. Actief ingaan op meldingen zou tot botsingen met de provincie kunnen leiden. SCEZ wil neutraal blijven. Soms komt het voor dat een melding niet goed te plaatsen is bij één van de aangesloten partijen. In zulke gevallen zoekt SCEZ een externe betrokkene. Volgens procedure wordt er altijd een bericht gestuurd naar degene die een melding heeft gedaan en naar de gemeente waar het speelt.

De meeste meldingen, ongeveer vijftig procent, worden doorgestuurd naar de Zeeuwse afdeling van Bond Heemschut. Dit is een belangrijke partner in het meldpunt. Bond Heemschut is één van de grotere organisaties in het samenwerkingsverband en heeft veel capaciteit in huis. Er zijn ook partners die zeer weinig meldingen krijgen. Het is belangrijk om deze toch bij het proces betrokken te houden.

SCEZ stelt dat geld en capaciteit de voorwaarden zijn voor een succesvol meldpunt. Hoewel het meldpunt van SCEZ relatief weinig geld kost (een budget van € 6000 en daarnaast de salariskosten) blijken financiën soms een hindernis. Dat was bijvoorbeeld het geval in de provincie Brabant, waar gebrek aan geld en capaciteit een barrière vormen. Daar speelt echter ook het grote aantal deelnemende partijen een rol, die niet altijd gelijke belangen hebben.

Het Zeeuwse meldpunt is tot nu toe een groot succes. In het eerste jaar zijn er 91 meldingen gedaan over 88 objecten. Deze objecten zijn zeer divers van aard: zowel schepen, grenspalen, kerken als woonhuizen zijn gemeld. Er is slechts één melding over een landgoed binnengekomen. Dat lijkt te impliceren dat ook elders meldingen

Montagefoto van een nieuwe entree naar de ruïne van Valkenburg, aan het Grendelplein. Ontwerp van Harry Luijten Architecten BV. Foto Stichting Kasteel van Valkenburg, 2010.

over bedreigde kastelen gering in aantal zullen blijven. Toch moet niet worden vergeten dat er in Zeeland weinig kastelen en buitenplaatsen bewaard zijn.

De kans bestaat dat het aantal meldingen minder wordt na het eerste jaar. Per maand komen er nu gemiddeld vier meldingen binnen. Het meldpunt is een succes, maar volgens SCEZ kost het veel tijd en moeite om dat zo te houden.

Communicatie is voor SCEZ een zeer belangrijke voorwaarde voor succes. Enerzijds is er communicatie tussen de deelnemende organisaties door ieder half jaar een vergadering te houden. Soms wordt een melding aan meerdere partijen tegelijk doorgestuurd, de onderlinge afstemming verloopt daarin niet altijd goed. Anderzijds is communicatie naar buiten nodig om aandacht voor het meldpunt te genereren.

SCEZ doet dit voornamelijk op twee manieren. Zij zoekt ten eerste de aandacht van de lokale pers. Een aantal keer per jaar wordt de lokale pers zoals de PZC, De Stem, huis-aan-huisbladen en Omroep Zeeland 'ingeschakeld'. De media worden geïnformeerd en dat zorgt voor gratis publiciteit. SCEZ zorgt er voor dat het meldpunt in de media komt en dat er aansprekende voorbeelden worden gebruikt. Dit blijkt een succesvol middel: na aandacht in deze media zijn er meer meldingen. Soms vragen deelnemende organisaties om een 'mediastilte' omdat zij al te druk zijn met de meldingen die zij tot dan toe hebben gekregen. Meer meldingen kunnen zij op dat moment niet verwerken.

Een tweede manier om te communiceren is de website van SCEZ. SCEZ probeert met keywords te werken, waardoor de site nu één van de eerste treffers is als men via een zoekmachine zoekt op de woorden 'meldpunt erfgoed'. De website is dan ook goed bezocht. Op de site staat een overzicht met alle meldingen die bij SCEZ zijn binnengekomen en de uitkomst van het proces. Dit is een belangrijke manier om zichtbaar te zijn en transparantie te verschaffen. Zo wordt duidelijk dat SCEZ zich actief bezig houdt met het behoud van het Zeeuwse erfgoed.

Een zaak is voor SCEZ afgesloten als de betrokken partij of partijen niets meer kan / kunnen doen. Dit kan dus ook betekenen dat er tijdens het proces niet veel bereikt is en de uitkomst niet is waar men tevoren op hoopte. Als er meer gedaan zou kunnen worden, zet SCEZ de zaak uit bij een derde. Dit gebeurt voornamelijk bij ruimtelijke ordening, landschapszaken en specifieke objecten die niet passen bij één van de aangesloten organisaties. Men heeft er bewust voor gekozen om het meldpunt niet een meldpunt 'bedreigd' erfgoed te noemen. Dit meldpunt is ook voor vergeten erfgoed. Het blijkt dat ruim vijftig procent van de meldingen gedaan worden door mensen die al betrokken zijn bij het erfgoedcircuit.

Dezelfde montagefoto bij avondlicht.

*Ontwerp van Harry Luijten Architecten BV.
Foto Stichting Kasteel van Valkenburg, 2010.*

SCEZ vermoedt dat de problemen rond het Meldpunt Bedreigde Kastelen van de NKS mede worden veroorzaakt doordat kastelen een zeer specifieke categorie van erfgoed vormen. Een voordeel dat SCEZ bovendien heeft is dat het alleen voor de provincie Zeeland werkt en dus geen landelijke bekendheid hoeft te genereren. Dat is anders voor de NKS en dat bemoeilijkt de taak. SCEZ was niet op de hoogte van het bestaan van het meldpunt van de NKS.

3.2.2 Huis voor de Kunsten Limburg

In het Huis voor de Kunsten in Limburg hebben verschillende provinciale organisaties op het gebied van monumenten 'zitting'. Samen nemen zij deel aan het meldpunt voor bedreigd erfgoed voor de provincie Limburg. Dit meldpunt bestaat sinds tien jaar.

Meldingen worden vaak gedaan via de telefoon en in iets mindere mate via e-mail. Volgens het Huis voor de Kunsten ligt de drempel via de telefoon veel lager. De melding wordt doorgestuurd naar één van de drie regionale technische adviseurs: Noord, Midden en Zuid. De adviseur gaat ter plekke kijken en neemt direct contact op met de melder. Er wordt een rapport opgesteld, overleg gepleegd met de meldcommissie en tot slot neemt men contact op met de betreffende gemeente/ambtenaar. Tijdens de tweemaandelijks vergadering wordt het geval behandeld en gekeken welke organisatie het beste de melding op zich kan nemen (vaak is dat Bond Heemschut). Kastelen worden doorgespeeld aan de Limburgse Kastelenstichting.

Het succes van het meldpunt verschilt per geval; het is mede afhankelijk van 'de chemie tussen mensen'. Soms stelt een gemeente zich positief op, maar het gebeurt ook regelmatig dat er veel weerstand is bij een gemeente. Dat is meteen het grootste struikelblok van het meldpunt. Een ander probleem is dat men vaak 'achter de feiten aan loopt'. Meldingen worden gedaan als besluiten al genomen zijn en als de wettelijke inspraakperiode al voorbij is. Het zou dan ook zeer nuttig zijn als lokale heemkundekringen aandacht zouden besteden aan wat er in hun regio speelt. Een ander probleem is de vraag hoe je als meldpunt de mensen kunt bereiken. De kracht van het meldpunt is volgens het Huis van de Kunsten de korte lijnen tussen de melders, het meldpunt en de gemeentes en andere betrokkenen. Dat is het grote voordeel van een provinciaal meldpunt.

Het meldpunt krijgt bekendheid door folders die verspreid worden over gemeentes, VVV's, heemkundekringen, lokale pers en cetera. Eveneens verschijnt er regelmatig nieuws over het meldpunt in het blad en op de website van de landelijke Heemschut.

In de beginjaren werden 150 meldingen per jaar gedaan. Dat aantal loopt nu terug. Tegenwoordig ligt het gemiddelde op 30 meldingen per jaar. Er worden per jaar vier tot vijf meldingen over kastelen gedaan. Dit aantal ligt laag omdat kastelen een zeer specifieke groep van erfgoed vormen. Bovendien liggen kastelen vaak meer afgezonderd en springt een bedreiging daarom minder in het oog.

3.2.3 Erfgoed Brabant

Erfgoed Brabant werkt samen met Monumenten Federatie Noord-Brabant in het Brabants Meldpunt Monumenten. De Monumenten Federatie is een koepelorganisatie voor verschillende Brabantse monumentenorganisaties, zoals Bond Heemschut en Stichting Brabants Industrieel Erfgoed. Ook de stichting Vrienden van Brabantse Kastelen werkt hier aan mee. Het meldpunt is momenteel minder succesvol. Daarom loopt een onderzoek naar de vraag hoe dat verbeterd kan worden. Het onderzoek is nog in volle gang. Er zijn al enkele ideeën uit voortgekomen. Zo zal de opzet van het meldpunt veranderd worden. Tot nu toe werd een melding opgepakt door een bestuurslid van de Monumenten Federatie. De nieuwe opzet moet vergelijkbaar worden met het Meldpunt Erfgoed Zeeland: er zal beter worden samengewerkt tussen de deelnemende organisaties. Meldingen worden doorgestuurd naar de organisatie die daar het beste 'thuis' in is: zo zullen boerderijen worden doorgestuurd naar Boerderijstichting Noord-Brabant.

Een groot probleem rond het Brabants Meldpunt Monumenten is de slechte bekendheid. De website wordt slecht bezocht. Het meldpunt zal daarom een eigen website krijgen en op websites van deelnemende organisaties zal een link komen naar de nieuwe website. Op deze website zal tevens een overzicht komen van alle meldingen en wat daar mee gedaan is. Zo wordt het werk van het meldpunt zichtbaar en transparant. Voor een organisatie is het belangrijk om succesverhalen naar buiten te brengen.

Voor het meldpunt wordt gebruik gemaakt van een consulentennetwerk. Dit bestaat uit leden van verschillende heemkunde kringen in Brabant. Deze mensen zijn als het ware de ogen en oren van het meldpunt. Zij houden wijzigingen met betrekking tot bestemmingsplannen en situaties in de gaten. In 2009 werd ongeveer 75 procent van het totaal aantal meldingen gedaan via dit consulentennetwerk. Het netwerk is opgebouwd in samenwerking met Brabants Heem, de overkoepelende organisatie voor heemkundekringen in Brabant. De kringen werden aangeschreven met het verzoek deel te nemen als consulenten. In ongeveer vijftig procent van de Brabantse gemeentes is een consulent aanwezig. Een keer per jaar vindt een speciale bijeenkomst voor deze consulenten plaats. Op deze manier wordt het netwerk in stand gehouden.

Afgelopen jaar zijn er via het Brabants Meldpunt Monumenten ongeveer elf meldingen binnengekomen. Er werd geen melding gedaan van een bedreigd kasteel of landhuis.

3.2.4 Provinciale Kastelenstichtingen

Ook zijn gesprekken gevoerd met verschillende provinciale kastelenstichtingen. Andere kastelenstichtingen maken onderdeel uit van samenwerkingsverbanden rond provinciale meldpunten en zijn daarom niet apart benaderd. Uit alle interviews bleek het volgende:

- Kastelenstichting Holland en Zeeland ontvangt regelmatig meldingen vanuit leden. De stichting gaat hier zelf mee aan de slag en heeft de hulp van de NKS daarbij vaak niet nodig. Er is in het eigen bestuur veel juridische kennis en kennis over kastelen aanwezig. Deze stichting neemt ook deel aan het Meldpunt Erfgoed Zeeland. De provincies Zeeland, Noord- en Zuid-Holland worden dus goed 'bediend' door de provinciale kastelenstichting.
- Stichting Utrechtse Kastelen ontvangt jaarlijks ongeveer vijf berichten over bedreigingen. Door het karakter van de stichting heeft deze geen goed 'apparaat' om hier tegen in actie te komen. De meldingen blijven liggen.
- Friese Staten en Stinzen krijgt niet vaak meldingen binnen over bedreigde staten. Als dit wel gebeurt werkt zij goed samen met de NKS. De stichting heeft een goed overzicht van alle staten in Friesland en organiseert jaarlijks een bijeenkomst voor alle eigenaren. Deze bijeenkomsten worden goed bezocht. De situatie wordt aldus zeer goed in de gaten gehouden door de Friese Staten en Stinzen.

- De Stichting Vrienden van Geldersche Kasteelen is samengegaan met Het Gelders Landschap en is een zeer goed functionerende stichting die zich actief inzet voor de bescherming van kastelen in Gelderland. De provincie Gelderland wordt aldus eveneens goed bediend.

In de provincies Zeeland, Limburg en Noord-Brabant werken de provinciale kastelenstichtingen mee aan een regionaal meldpunt. In Friesland, Noord- en Zuid-Holland en Gelderland worden bedreigingen aan kastelen, landhuizen en buitenplaatsen goed opgevangen door de provinciale kastelenstichtingen. Extra aandacht van de NKS is daarom in deze provincies minder of niet nodig. Wel bestaat er onder deze provinciale stichtingen interesse om een landelijke ontmoetingsdag te organiseren tussen de NKS en de provinciale kastelenstichtingen. Zo kunnen gedachten, ideeën en kennis worden uitgewisseld. Op die manier kan de NKS deze stichtingen toch ondersteunen. Voor de directe bescherming van bedreigde kastelen, landhuizen en buitenplaatsen kan de NKS zich echter beter concentreren op provincies die momenteel goed werkende provinciale kastelenstichting ontberen. In de provincies Groningen, Drenthe en Overijssel is geen functionerende kastelenstichting aanwezig en de provinciale kastelenstichting in Utrecht kan meldingen moeilijk zelf oppakken. In deze vier provincies valt voor de NKS dan ook veel te bereiken. De kastelen in deze provincies verdienen voorrang.

3.3 Nationaal

Op nationaal niveau zijn vijf organisaties geïnterviewd.

3.3.1 Bond Heemschut

Het feit dat er vanaf 2007 nauwelijks meldingen van bedreigde kastelen, buitenplaatsen of landgoederen bij de Bond Heemschut binnenkwamen, was voor die organisatie reden om het Meldpunt Bedreigde Kastelen niet langer actief te gebruiken. Dit verklaart het feit dat er sinds 2007 geen meldingen meer zijn binnengekomen bij de NKS. Wel komt het iets vaker voor dat er sprake is van ‘aantasting’ van de biotoop.

Heemschut stelt dat dit vooral komt doordat er weinig ‘echte’ bedreigingen zijn. De kastelen zelf en de bijgebouwen zijn vaak al streng beschermd en vormen topmonumenten. In de biotoop gebeurt meer, maar het is dan moeilijk te bepalen wanneer iets een bedreiging vormt. Is bijvoorbeeld een seniorenflat op 100 meter afstand van een kasteel een bedreiging? En op 400 meter? Dergelijke ‘bedreigingen’ blijken volgens Heemschut in de praktijk

In samenhang met de nieuwe entree zou het oude restaurant op het Haselderhof in Valkenburg moeten worden gesloopt en vervangen door een modern horecagebouw, dat ook de kaartverkoop voor de ruïne gaat herbergen. Ontwerp van Harry Lijten Architecten BV. Montagefoto Stichting Kasteel van Valkenburg, 2010.

vaak mee te vallen. Bovendien bestaat er een mentaliteitsverschil tussen de NKS en Bond Heemschut. Eerstgenoemde is volgens Heemschut meer gericht op het object en op behoud, Heemschut richt zich meer op 'behoud door ontwikkeling'.

In het verleden werden meldingen die binnenkwamen bij Bond Heemschut eerst geselecteerd door de Bond en vervolgens doorgestuurd naar de NKS. Hoewel dat tegenwoordig niet meer gebeurt, worden bepaalde groeperingen die zich inzetten voor het behoud van kastelen en dergelijke wel door Heemschut geattendeerd op het bestaan van de NKS of provinciale kastelenstichtingen.

Bond Heemschut is georganiseerd in provinciale commissies. Meldingen die centraal binnenkomen worden doorgestuurd naar de betreffende afdeling. Daar kijkt men wat de planologische en juridische situatie is en in welke fase het proces zich bevindt. Er kan door Heemschut op veel verschillende manieren actie worden ondernomen, afhankelijk van de situatie. Men kan een appèlbrief schrijven, contact opnemen met monumentencommissies en gemeentes en dergelijke.

Het meldpunt van Heemschut heeft succes. Het blijkt echter dat veel meldingen worden ingegeven door persoonlijke belangen: NIMBY ('not in my backyard') speelt een belangrijke rol. Dit speelt in veel mindere mate bij kastelen en landhuizen, die nu eenmaal veel minder directe burens hebben dan andere vormen van erfgoed. Dat zal bijdragen aan de lage hoeveelheid meldingen.

De organisatie maakt nauwelijks promotie voor het Meldpunt Bedreigd Erfgoed. Via Google komt men al snel bij Heemschut terecht en ook leden leveren hun bijdragen aan dit meldpunt. Bij het oprichten van een meldpunt in Limburg heeft men overigens wel folders gemaakt voor de provinciale heemkundekringen en ook was er aandacht in de Limburgse pers.

In het verleden heeft Heemschut alle historische verenigingen aangeschreven. Bij veel verenigingen was er ook een contactpersoon. Dergelijke contacten blijken echter vaak zeer persoonsgebonden en weinig structureel ingebed. Als de persoon in kwestie de vereniging verlaat verdwijnt het contact. Aan deze contacten moet dus vaak en regelmatig aandacht worden besteed. Een duurzaam contact is moeilijk te bewerkstelligen.

Planologie wordt volgens Bond Heemschut steeds belangrijker, zeker door de Modernisering Monumentenzorg. Alles moet tegenwoordig een plek krijgen in gemeentelijke bestemmingsplannen. De aanpak verschuift van objectgericht naar gebiedsgericht, van sectoraal naar integraal. De NKS zou er volgens Heemschut dan ook goed aan doen om in de gaten te houden welke bestemmingsplannen er rond kastelen en landhuizen gemaakt worden. Men zou moeten oproepen om melding te doen als er in bestemmingsplannen wat verandert. Ook structuurvisies moeten goed bekeken worden. Hierin kan het Rijk aangeven wat beschermd moet worden.

Aangezien de NKS dit al geruime tijd tot haar kerntaken rekent, blijkt maar weer dat ook Heemschut zich niet altijd goed op de hoogte heeft gehouden.

3.3.2 Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

RCE zet zich in voor de bescherming van cultureel erfgoed in Nederland. Daarvoor zijn in de organisatie specialisten aanwezig op veel verschillende terreinen, waaronder kastelen en buitenplaatsen. De RCE speelt een adviserende rol, er bestaat immers geen adviesplicht meer. Het komt af en toe voor dat 'bezorgde burgers' contact opnemen met RCE omdat zij ergens een bedreigende situatie hebben geconstateerd. Deze worden vaak doorgestuurd naar een regio-specialist die zo goed mogelijk antwoord op de vraag probeert te geven. Ook wordt vaak contact opgenomen met de betrokken gemeente. Dit gebeurt een paar keer per maand.

RCE stelt dat gemeentes in principe de eerste verantwoordelijke zijn. De burger zou eerst naar de gemeente moeten stappen omdat zij de vergunningverlenende instantie is. Als er sprake is van bedreiging is de gemeente dan ook de eerste partij waar iemand zich tot zou moeten wenden. De Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed richt zich voornamelijk op Rijksmonumenten en vormt een adviserende organisatie voor gemeentes.

Hoewel de RCE zich aldus ook inzet voor de bescherming van het Nederlandse erfgoed, lijkt er zeker genoeg ruimte te zijn voor een organisatie als de NKS. RCE vormt hier meer een adviserende en ondersteunende organisatie voor gemeentes terwijl de NKS een organisatie kan vormen voor de 'gewone man', waar men direct terecht kan met een melding.

3.3.3 Vereniging De Hollandsche Molen

De vereniging gaf in het gesprek aan dat de situatie voor de NKS en vereniging De Hollandsche Molen (DHM) grote verschillen kent. DHM heeft een compleet overzicht van het Nederlandse molenbestand. Er zijn in Nederland ongeveer 1200 molens. Deze zijn allemaal bekend bij de vereniging. Ook zijn alle eigenaren bekend. De vereniging heeft een uitgebreide molendatabase met daarin informatie over alle molens in het land. Door deze grote kennis komt het nauwelijks of nooit voor dat er 'opeens een molen opduikt die bedreigd is'. Er vinden regelmatig bijeenkomsten plaats voor moleneigenaren en de lijnen zijn dus heel kort. Eigenaren komen vanzelf bij DHM terecht. DHM is dus dé instantie als het neerkomt op molens.

Bedreigde molens komen zelden voor. Er zijn echter vooral problemen met de molenbiotoop. Deze wordt vaker bedreigd. Dit probleem is opgelost door het Gilde van Vrijwillige Molenaars. Per regio zijn er biotoopwachters ingesteld. Deze wachters worden speciaal opgeleid, hoewel dit per regio kan verschillen. De wachters constateren snel bedreigingen. Zij gaan actief op zoek naar bedreigende situaties, onder andere in lokale kranten, en komen in actie als dat nodig is. Eventueel biedt DHM hen (juridische) ondersteuning. Een uitgebreid netwerk is dus van groot belang bij het constateren van bedreigingen in het veld.

3.3.4 Stichting Hendrick de Keyser

Hendrick de Keyser (HdK) verschilt in opzet van de NKS. HdK verwerft panden die bedreigd zijn en restaureert deze. Ze ziet zichzelf niet als 'actiegroep'. HdK komt op het spoor van dergelijke panden doordat deze worden aangeboden bij de stichting. De stichting bestaat sinds 1918 en heeft in de loop der tijd een goed netwerk opgebouwd. Vanuit dit netwerk worden panden aangedragen. HdK heeft bovendien goede relaties met gemeentes. Gemeentes wijzen HdK op bepaalde panden in slechte staat. De stichting neemt dan ook wel eens monumenten over van gemeentes. Ook komt het voor dat men iets op het spoor komt via een lid van de Raad van Commissarissen. Hiernaast heeft HdK ruim 3000 leden. Het komt voor dat zij een pand aan HdK overmaken of schenken. De stichting heeft in de loop der tijd zoveel bekendheid opgebouwd dat men HdK wel weet te vinden.

HdK gaat nooit actief via makelaars op zoek naar panden. Het jaarlijkse 'aanbod' van panden is groter dan HdK kan verwerven en dus moeten er keuzes worden gemaakt. HdK lijkt wat 'passiever' te zijn. Toch heeft zij haar 'voelsprietten'. HdK wacht niet af tot een gemeente met een aanbod komt. Als zij op de hoogte zijn van een bedreiging stellen zij zelf iets voor.

Volgens HdK is het netwerk van zeer groot belang voor de stichting. Dit moet dan ook goed onderhouden worden.

3.3.5 Vereniging Bewoond Bewaard

Het was niet mogelijk om een interview te hebben met deze vereniging. Wel bleek uit een korte reactie van de voorzitter dat via Bewoond Bewaard zelden bedreigingen worden geconstateerd. De NKS kan via deze vereniging niet beter op de hoogte raken van bedreigingen.

Bewoond Bewaard is van mening dat het bestaan van een meldpunt als dat van de NKS vaak onder de aandacht moet worden gebracht. Vaak gaan er jaren voorbij zonder dat er iets gebeurt. Men kan makkelijk vergeten dat er ergens hulp is te krijgen.

3.4 Samenvatting

Na de gesprekken met de verschillende organisaties komt het volgende beeld duidelijk naar voren:

- Door de beëindigde samenwerking met Bond Heemschut ontvangt de NKS sinds 2007 geen meldingen meer.
- Kastelen, buitenplaatsen en landgoederen zijn een zeer specifieke categorie erfgoed. Er zullen via een apart kastelenmeldpunt nooit zo veel meldingen binnen komen als via een meldpunt voor erfgoed in algemene zin.

- Kastelen en dergelijke hebben vaak een monumentale status en zijn daarmee meestal al beschermd tegen de ernstigste bedreigingen. Dat geldt niet voor de biotoop.
- Kastelen en dergelijke hebben weinig omwonenden, men heeft geen persoonlijke belangen bij een bepaalde situatie (er zal minder sprake zijn van bijvoorbeeld NIMBY-effecten) en daarom zal men minder snel een melding doen. Uit de praktijk blijkt dat regelmatig meldingen bij meldpunten worden gedaan omdat een omwonende ergens belang bij heeft of zich ergens aan stoort. Bij kastelen zal dat minder voorkomen door de vaak wat afgelegen ligging. Bedreigingen vallen minder goed op. Dat wil echter niet zeggen dat er geen bedreiging is.
- Door veel aandacht te besteden aan nieuwe bestemmingsplannen kan de NKS sneller op de hoogte raken van eventuele bedreigingen. Dit is echter zeer tijdrovend en arbeidsintensief.
- Een meldpunt kan pas succesvol zijn als het bekend is bij de doelgroep. Uit het onderzoek onder de historische verenigingen bleek dat niet het geval te zijn. Communicatie moet daarom meer aandacht krijgen. Een manier om dat te doen is contact te zoeken met lokale pers en het gebruiken van voorbeelden die tot de verbeelding spreken.
- Contacten met lokale verenigingen kunnen zeer bruikbaar zijn maar het onderhouden ervan is bijzonder arbeidsintensief. Het gevaar is dat ze te persoonsgebonden en te weinig structureel ingebed zijn.
- Een netwerk van mensen dat de situatie in het veld in de gaten houdt, hetzij bestaande uit leden hetzij uit speciaal opgeleide mensen, is van groot belang om inzicht te krijgen in bedreigingen en informatie te verkrijgen. Een dergelijk netwerk is echter zeer arbeidsintensief en een zaak van lange adem.
- Een meldpunt neemt veel tijd en moeite in beslag. Als hier binnen de organisatie geen capaciteit voor is kan een meldpunt niet goed functioneren. Het is dan ook een zaak van lange adem: men moet er constant bovenop zitten, de aandacht moet er bij blijven. Als iets eenmaal vermindert is het moeilijk om de draad weer op te pakken.
- Uit ervaring van De Hollandsche Molen bleek dat een uitgebreide database met de gegevens van alle kastelen, landhuizen en buitenplaatsen veel inzicht biedt in de huidige toestand. De NKS is momenteel bezig met het aanleggen van een vergelijkbare database. Daarin is wel plaats ingeruimd voor planologische informatie, maar die wordt momenteel niet actief achterhaald.
- Een duidelijke website met daarop een overzicht van de meldingen en welke actie(s) de organisatie vanuit die meldingen heeft opgestart, vergroot de zichtbaarheid en transparantie. Het naar buiten brengen van succesverhalen is van groot belang.

Een impressie van het nieuw te bouwen horecagebouw in Valkenburg, bij avond. Ontwerp van Harry Lijten Architecten BV. Foto Stichting Kasteel van Valkenburg, 2010.

- De Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed richt zich sterk op gemeentes, de NKS heeft zeker bestaansrecht als organisatie voor ‘de gewone man’.
- Provinciale kastelenstichtingen krijgen wel regelmatig meldingen binnen omtrent bedreigingen aan kastelen, landhuizen en buitenplaatsen. Een aantal van deze stichtingen kan deze bedreigingen goed zelf oppakken. Extra inzet van de NKS in deze provincies (Friesland, Noord- en Zuid-Holland, Zeeland, Gelderland, Noord-Brabant en Limburg) is daarom minder nodig. Deze provincies worden al goed bediend. De provincies Groningen, Drenthe, Overijssel en Utrecht verdienen echter wel de aandacht van de NKS.

4 ■ Conclusies en aanbevelingen

Kasteel Arcen. Foto Jan Derwig, 2003.

In dit laatste onderdeel van het rapport zal antwoord worden gegeven op de hoofdvraag die in de inleiding is gesteld. Tevens zullen enige aanbevelingen worden gedaan.

4.1 Conclusie

De hoofdvraag luidt als volgt:

- **Wat zijn de achtergronden van het onvoldoende functioneren van het Meldpunt Bedreigde Kastelen en hoe kan de Nederlandse Kastelenstichting beter inzicht krijgen in bedreigingen?**

Na de afgenomen interviews kan een aantal conclusies met betrekking tot deze vraag worden getrokken.

Ten eerste zijn leden van historische verenigingen sterk betrokken bij het erfgoed van een regio en zij vormen de aangewezen groep om bedreigingen aan kastelen, landhuizen en buitenplaatsen te constateren en door te geven aan de Nederlandse Kastelenstichting. Uit het onderzoek is echter gebleken dat de NKS slecht bekend is onder de historische verenigingen. De verenigingen zijn niet goed op de hoogte van wat de NKS voor hen kan betekenen en zijn dan ook niet geneigd om contact op te nemen met de NKS. De communicatie naar deze verenigingen moet daarom verbeterd worden. Veel verenigingen zijn geneigd zelfstandig te opereren. Momenteel lijkt er weinig draagvlak te zijn voor het meldpunt van de NKS. Onbekend maakt onbemind: een verbeterde bekendheid kan het draagvlak vergroten. Het aantal meldingen kan toenemen.

Ten tweede vormen kastelen een zeer specifieke categorie van erfgoed. Zij hebben vaak een beschermd status en worden daarom beter beschermd dan andere monumenten in de erfgoedsector (de aandacht van de NKS gaat echter steeds meer uit naar de kasteelbiotoop: de directe omgeving van het kasteel die vaak niet beschermd is maar wel een essentieel onderdeel is van het kasteel. Veel bedreigingen zijn dan ook gesitueerd in de kasteelbiotoop). Bovendien liggen kastelen vaker afgelegen en zijn minder goed toegankelijk. Ze zijn dus minder zichtbaar. Uit de praktijk blijkt dat veel meldingen die over bedreigd erfgoed worden gedaan, mede zijn ingegeven door persoonlijke belangen. Bij kastelen zal dat minder vaak een rol spelen door de voorgenoemde karakteristieken. Het aantal meldingen van kastelen zal dan ook altijd beperkter zijn. Bovendien zal een bedreiging minder snel opvallen door een afgelegen ligging. Dat wil echter niet zeggen dat er geen bedreigingen zijn.

Ten derde worden bedreigingen aan kastelen en dergelijke eerder gedaan bij organisaties die op een lager schaalniveau opereren. In de provincies Zeeland, Limburg en Brabant bestaan meldpunten waar de provinciale erfgoedhuizen en kastelenstichtingen aan meewerken. Bij deze meldpunten komen ook de meldingen voor kastelen binnen. In de provincies Noord- en Zuid-Holland bestaat bovendien een provinciale kastelenstichting die vanuit de leden regelmatig meldingen krijgt en daar zelf mee aan de slag gaat. Men lijkt eerder geneigd melding te doen bij een organisatie die 'dichter' bij hen staat en die opereert in de eigen leefomgeving. De lijnen zijn korter. Dit is problematischer voor een landelijke organisatie als de NKS. De provinciale meldpunten hebben daarbij het voordeel dat zij enkel in de eigen provincie aandacht moeten genereren. Dit doen zij dan ook via lokale media en lokale historische verenigingen. Op deze manier ontstaat een betere bekendheid. Voor een landelijke organisatie is een landelijke bekendheid moeilijker te bewerkstelligen. De onbekendheid van de NKS lijkt het grootste struikelblok te zijn bij de problemen rond het Meldpunt Bedreigde Kastelen.

Ten vierde is gebleken dat Bond Heemschut sinds 2007 geen meldingen meer doorstuurt naar de NKS. Daar de meeste meldingen voor de NKS via Heemschut binnenkwamen heeft dit geresulteerd in 'stilte': sinds 2007 zijn er geen meldingen meer gedaan bij de NKS.

4.2 Aanbevelingen

Na het onderzoek worden de volgende aanbevelingen gedaan:

1. Verbeterde communicatie en samenwerking met Bond Heemschut

De lokale historische verenigingen zijn niet goed bekend met de NKS en zijn daarom niet geneigd contact te zoeken. Zij zullen geen melding doen bij de NKS. Een verbeterde communicatie is daarom nodig. De verenigingen

Maquette van de geplande MFA (Multifunctionele accommodatie), ten zuidwesten van het Limburgse dorp Arcen. Het gebouw is deels twee en deels drie verdiepingen hoog. Ontwerp van Elemans Postma van den Hoek Architecten.

moeten een beter beeld krijgen van wat de NKS voor hen kan betekenen. Overigens moet daarbij benadrukt worden dat de NKS zich niet alleen voor kastelen, maar ook voor landhuizen en buitenplaatsen inzet. Dit zal verwarring voorkomen.

Voorgesteld wordt om een brief aan de verenigingen te richten met daarin informatie over de NKS. Er wordt bewust niet gekozen voor een folder: een brief is persoonlijker en verdwijnt minder snel op de stapel. Een eenmalige brief is echter niet voldoende. De NKS moet haar bestaan regelmatig onder de aandacht brengen om de aandacht van de verenigingen vast te houden en te voorkomen dat de stichting in de vergetelheid raakt. Naast deze brief is het van belang dat de NKS aandacht besteedt aan informatievoorziening via de website. Een duidelijke introductie van de stichting moet direct zichtbaar zijn. Nu is concrete informatie over de werkzaamheden van de stichting moeilijk te vinden. Eveneens moet de NKS inzicht bieden in het meldpunt. Op de website zou een overzicht moeten komen van de meldingen die binnen zijn gekomen en wat de NKS daar mee gedaan heeft. Vooral succesverhalen zijn belangrijk. Dit maakt het meldpunt meer zichtbaar en transparant. Zo wordt duidelijk dat het meldpunt belangrijk is voor de NKS en dat de stichting zich er actief voor inzet. De naam van het meldpunt moet daarbij minder de nadruk leggen op het woord 'kasteel'. Dat leidt bij veel mensen tot verwarring. Beter is om een meer neutrale term te kiezen, bijvoorbeeld: Meldpunt Bedreigd Erfgoed. Dit is voor meer mensen toegankelijk.

Het verbeteren van de bekendheid van de NKS zal geen makkelijke opgave zijn. Een goede bekendheid is essentieel voor het goed functioneren van een meldpunt. Dat is ook gebleken uit de praktijk in Zeeland en Limburg. Het nadeel van de NKS is dat zij op landelijk niveau de bekendheid moet verbeteren in plaats van op provinciaal niveau. Waar de meldpunten in Zeeland en Limburg bovendien gebruik kunnen maken van de lokale media zal dit voor de NKS moeizaam gaan.

Bovendien werkt de NKS in dit meldpunt alleen. Waar andere organisaties samen aandacht kunnen vragen en gebruik kunnen maken van een gezamenlijk netwerk om aandacht te genereren voor het meldpunt, moet de NKS dit alleen doen. Dit vormt een zwakke plek in de communicatie. Dat blijkt ook uit het feit dat sinds Bond Heemschut geen meldingen meer doorstuurt, er geen meldingen meer zijn binnengekomen bij de NKS. De NKS heeft dus blijkbaar in het verleden geprofiteerd van de landelijke bekendheid en het netwerk van Bond Heemschut. Een hernieuwd contact met Heemschut kan dus het verschil maken en leiden tot meer meldingen.

2. Opzetten netwerk

Uit ervaringen uit de praktijk blijkt dat een netwerk van mensen die verbonden zijn aan de stichting onontbeerlijk is om informatie uit het veld te verkrijgen. Veel organisaties krijgen hun informatie vanuit de leden of speci-

aal aangestelde vrijwilligers. De NKS ontbeert een dergelijk netwerk. Het is voor de NKS, als kleine organisatie, bovendien moeilijk om via de media voldoende aandacht te genereren. Door die media-aandacht kan het aantal meldingen van bedreigde kastelen immers toenemen. De NKS moet via andere wegen zoeken naar bedreigingen en een goed netwerk kan daar bij helpen. Per provincie zouden twee of drie personen kunnen worden ingezet om actief op zoek te gaan naar bedreigingen. Deze zaken kunnen dan centraal worden afgehandeld. Per jaar zou een aantal keer een vergadering moeten worden belegd, te denken valt aan een keer per drie maanden. Hier kunnen onder andere de zaken centraal worden besproken en een aanpak worden gekozen. Het volgen van veranderingen in bestemmingsplannen kan overigens tijdig veel inzicht verschaffen in bedreigingen. Nadeel is echter dat dit een zeer tijdrovende en arbeidsintensieve methode is.

Het opzetten van het netwerk vraagt eveneens een grote inspanning vanuit de NKS. Het vinden van voldoende vrijwilligers kan moeizaam verlopen. Een manier om vrijwilligers te vinden is om per provincie alle leden aan te schrijven met het verzoek tot deelname. Tegelijkertijd zouden voor het blad *KasteelKatern* artikelen kunnen worden geschreven betreffende het netwerk. Zo komt het onderwerp meer in de belangstelling van mensen die al meer geïnteresseerd zijn in de NKS en kastelen en zich daar verbonden mee voelen. Bij het opzetten van het netwerk moet vooral de nadruk komen te liggen op de provincies die geen meldpunt voor bedreigd erfgoed of aparte goed functionerende kastelenstichting hebben. De provincies Groningen, Drenthe, Overijssel en Utrecht moeten extra aandacht krijgen. De overige provincies worden al goed bediend en een netwerk in dergelijke provincies is dan ook minder dringend nodig. Bedreigingen worden daar al goed opgevangen door andere organisaties dan de NKS. Wel moet de NKS aandacht houden voor de provincie Brabant. Het meldpunt in deze provincie is momenteel 'under construction'. In de toekomst zal de effectiviteit blijken.

3. Contact provinciale kastelenstichtingen

Tussen de verschillende provinciale kastelenstichtingen bestaan grote verschillen. Stichting Gelders Landschap en Geldersche Kasteelen, Limburgse Kastelenstichting, Friese Staten en Stinzen, Vrienden van Brabantse Kastelen en Kastelenstichting Holland en Zeeland zijn stichtingen die professioneel opereren en/of betrokken zijn bij een goed functionerend provinciaal meldpunt. Zij ontvangen regelmatig meldingen en kunnen deze goed zelf oppakken. Zij krijgen waarschijnlijk vaker meldingen dan de NKS door de goede bekendheid van de meldpunten en de gedrevenheid van de leden. Men zal wellicht eerder melding doen bij een provinciale organisatie omdat deze beter bekend is met het gebied, kortere lijnen heeft met bijvoorbeeld gemeentes en dichter bij de mensen staat dan een landelijke organisatie.

Op deze Google-foto is duidelijk te zien dat de eeuwenoude symbolische band tussen dorp (linksboven) en kasteel (midden onder) op brute wijze wordt verbroken door de in geel weergegeven MFA. Het wederzijds uitzicht wordt door de MFA geblokkeerd, het dorpsgezicht ernstig aangetast en de kasteelbiotoop verstoord.

Anderzijds krijgt Stichting Utrechtse Kastelen (SUK) ook af en toe meldingen vanuit de leden, maar zij kan daar zelf slecht op insprijnen omdat zij daar geen ‘apparaat’ voor heeft. Er is te weinig kennis in huis en het bestuur bestaat volledig uit vrijwilligers. Concrete actie is dus vaak niet mogelijk. De NKS kan hier op insprijnen door contact te zoeken met deze provinciale stichting. Eventuele meldingen zouden kunnen worden doorgestuurd naar de NKS. De mogelijkheid bestaat om de SUK een apart meldpunt op te laten richten waar zij via de nieuwsbrieven aandacht aan geven. Meldingen zouden direct naar de NKS kunnen worden doorgestuurd.

Momenteel is er tussen de NKS en de provinciale kastelenstichtingen weinig officieel contact. Uit interviews met de stichtingen bleek echter dat er zeker interesse is om de jaarlijkse bijeenkomst, die een paar jaar geleden is ‘afgeschaft’, weer nieuw leven in te blazen. Tijdens een jaarlijks overleg kan de NKS beter inzicht krijgen in de situatie in de verschillende provincies, de verschillende werkwijzen en eventuele behoeftes aan ondersteuning. Dat zal het inzicht in bedreigingen eveneens vergroten. Er is bovendien onder de stichtingen behoefte aan uitwisseling van kennis en gedachten.

Door een verbeterde bekendheid, een landelijk netwerk en betere contacten met provinciale organisaties zou de NKS een beter beeld kunnen krijgen van bedreigde kastelen, landhuizen en buitenplaatsen in Nederland. De NKS moet zich daarbij vooral richten op gebieden die nu ‘buiten de boot vallen’. In Friesland, Zeeland, Gelderland, Limburg, Noord- en Zuid-Holland en Noord-Brabant bestaan al goed functionerende meldpunten en provinciale kastelenstichtingen (de NKS moet de samenwerking in Brabant blijven volgen, het meldpunt wordt momenteel herzien). Extra invloed van de NKS is daar dan ook niet dringend nodig. In Groningen, Drenthe, Overijssel en Utrecht is dat echter niet het geval, daar valt nog veel terrein te winnen. Als de NKS zich op die gebieden concentreert zal de bijdrage aan het behoud van Nederlandse kastelen en landhuizen het grootste zijn.

4. Verder onderzoek onder gemeentes

Het is voor de NKS zeer moeilijk om via gemeentes op de hoogte te komen van bedreigingen. Gemeentes zijn niet snel geneigd om contact op te nemen met de NKS. Het eerste aanspreekpunt vormt de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Onder gemeentes bestaat grote variatie in het soort behoefte dat zij hebben aan extra ondersteuning door de NKS. Genoemd werden ondersteuning bij beleid, promotie en educatie. Bij een andere gemeente was geen behoefte aan steun van de NKS. Door de grote versnippering in het aantal organisaties op het gebied van monumenten en erfgoed is het voor gemeentes moeilijk om te bepalen bij welke organisatie ze moeten zijn. In een dergelijke situatie is het voor de NKS van groot belang om zich duidelijk te profileren. Daar ontbreekt het momenteel aan. Het onderzoek onder de gemeentes heeft veel tijd gekost, veel gemeentes waren zeer moeilijk te bereiken. Voor de NKS zou het echter zeer interessant zijn om goed onderzoek te laten uitvoeren naar de soort ondersteuning waar gemeentes precies behoefte aan hebben en hoe de NKS zich daarbij moet profileren. Daarnaast kan aandacht besteed worden in hoeverre gemeentes ook behoefte hebben aan steun door de NKS. Binnen dit onderzoek was daar helaas niet voldoende ruimte voor.

Afsluiting

De NKS zal hierbij wel een afweging moeten maken: het verbeteren van het meldpunt en de aanbevelingen die in deze conclusie worden gedaan vergen veel inzet. De NKS zal moeten bekijken of deze extra inspanning opweegt tegen de uitkomsten.

Bijlagen

Kasteel Amstenrade. Foto George Lodewijk Hasseleij Kirchner, 1893.

Bijlage 1

Contactpersonen

HISTORISCHE VERENIGINGEN

Heemkunde Kring Engelbrecht van Nassau (Breda)

Dhr. Peter Touw

Historische Kring Barthold van Heessel

Dhr. Henk van Beek

Historische Kring Duiven-Groessen-Loo

Dhr. Gerard van Hunen

Historische Kring Leusden

Dhr. Krijn van Otterloo

Historische Kring Ommen

Mw. Joke Feddema

Historische Kring 'Tussen Rijn en Lek'

Dhr. Willem Donselaar

Historische Vereniging Oud- Wassenaar

Dhr. Robert van Lit

Historische Vereniging Rijswijk

Dhr. Wim Dammers

Numaga (Vereniging tot Beoefening van de Geschiedenis van Nijmegen en Omgeving)

Dhr. Henk Termeer

Stichting Driebergen - Rijssenburg Vroeger en Nu

Mw. Anna Folman

Stichting Ons Bloemendaal

Mw. Marion van Bussel

Vereniging Oud Heemstede-Bennebroek

Dhr. Ad van Unnik

Vereniging Oud-Utrecht

T 06 - 479 80 928

Vereniging tot behoud van Oud-, Groen- en Leefbaar Voorschoten

Dhr. Stan Dessens

GEMEENTES

Gemeente Bloemendaal

Dhr. Paul Schaapman,
T 023 - 5225 744

Gemeente Utrechtse Heuvelrug

Mw. Anne van Rooij - van Wijngaarden,
T 0343 - 565 848

Gemeente Wassenaar

Mw. Carla Scheffer,
T 070 - 5122 397

ERFGOEDHUIZEN

Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland

Dhr. Marinus van Dintel,
T 0118 - 670 616

Huis voor de Kunsten Limburg

Mw. Marianne van der Elsen,
T 0475 - 399 287

Erfgoed Brabant

Mw. Doret Eeken,
T 073 - 6156 262

PROVINCIALE KASTELENSTICHTINGEN

Kastelenstichting Holland en Zeeland

Dhr. Wim Polman,
T 070 - 3552 330

Stichting Utrechtse Kastelen

Dhr. Hugo Schorer,
T 0318 - 578 150

Stichting Staten en Stinzen

Dhr. Bearn Bilker,
T 0511 - 458 840

NATIONALE ORGANISATIES

Bond Heemschut

Dhr. Joseph van der Haagen,
T 020 - 6225 292

Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed

T 033 - 4217 456

Vereniging De Hollandsche Molen

Mw. Ingeborg Pouwels,
T 020 - 6238 703

Stichting Hendrik de Keijser

Dhr. Niek Smit,
T 020 - 5210 637

Stichting Bewoond Bewaard

Dhr. Edward Munnig Schmidt

Bijlage 2

Basis vragenlijsten

HISTORISCHE VERENIGINGEN

- Wat is het doel van uw vereniging?
- Houdt u zich als vereniging ook bezig met de bescherming en het behoud van erfgoed?
- Bent u bekend met de Nederlandse Kastelenstichting? Zo ja, hoe komt dat?
- Bent u bekend met het Meldpunt Bedreigde Kastelen? Zo ja, hoe komt dat?
- Bent u bekend met de Bond Heemschut?
- Bent u bekend met het Meldpunt Bedreigd Erfgoed?
- Zijn er momenteel in uw omgeving bedreigde buitenplaatsen/kastelen/landhuizen?
- Heeft u in het verleden wel eens een dergelijke bedreiging gesignaleerd?
- Heeft u / de historische vereniging wel eens actie ondernomen als u een bedreiging signaleerde, en wat hield dit in?
- Heeft de actie het gewenste resultaat gehad?
- Heeft u behoefte aan een externe organisatie als de NKS?
- Zou u in de toekomst contact opnemen met de NKS? Waarom wel/niet?
- Wanneer zou u wel contact opnemen met de NKS?

GEMEENTES

- Zijn er momenteel vragen/situaties die spelen rond kastelen/buitenplaatsen/landhuizen in de omgeving?
- Welke kennis is er aanwezig op de afdeling monumenten?
- Welke kennis mist er naar uw gevoel nog?
- Is er behoefte aan externe deskundigheid op bijvoorbeeld het gebied van bouwhistorie, tuinhistorie et cetera?
- Zijn er organisaties op het gebied van monumenten en erfgoed waar de gemeente wel eens mee samen heeft gewerkt?
- Hoe is deze samenwerking bevallen?
- Was u al bekend met de NKS?
- Zou u in de toekomst contact opnemen met de NKS? Waarom wel/niet?
- In welk geval zou u wel contact opnemen met de NKS?

ERFGOEDHUIZEN

- Wanneer is het meldpunt opgericht?
- Wat was daarvoor de reden?
- Welke organisaties werken mee aan het meldpunt?
- Hoe verloopt de samenwerking tussen de partijen?
- Is deze samenwerking een toevoeging voor het meldpunt?
- Hoe is het meldpunt georganiseerd?
- Is het meldpunt succesvol?
- Wat zijn de slechte en goede punten aan het meldpunt?
- Wat zijn struikelblokken?
- Wat moet er, naar uw inzien, verbeterd worden?
- Bent u, voor uw gevoel, goed op de hoogte van de situatie wat betreft bedreigingen of zijn er veel bedreigingen die voor u nog onbekend zijn?
- Hoeveel meldingen krijgt u per jaar binnen?
- Wat gebeurt er met een melding?

- Wat is de aard van de meldingen?
- Wie doen de meeste meldingen?
- Zijn er ook meldingen van kastelen, buitenplaatsen en landgoederen?
- Wie pikt die meldingen op?
- Is er wat dat betreft ooit contact geweest met de NKS?
- Wat is de taak van de organisaties in het geval van bedreigingen?
- Verloopt de afhandeling van de meldingen succesvol?
- Hoe wordt er bekendheid gegeven aan het meldpunt?

PROVINCIALE KASTELENSTICHTINGEN

- Zet de stichting zich specifiek in voor het behoud en beschermen van kastelen, buitenplaatsen en landhuizen in de provincie?
- Hoe krijgt de organisatie informatie binnen over eventuele bedreigingen? Hoe weet de organisatie waar ze nodig is?
- Bent u tevreden met deze informatievoorziening?
- Krijgt u veel meldingen binnen?
- Wie doen deze meldingen?
- Wat is de aard van de meldingen?
- Wat doet de stichting met een melding en bedreiging?
- Hebben zij hier ook contact over met de NKS?
- Zijn er veel kastelen e.d. die 'bedreigd' worden in de provincie of hebben veel van dergelijke objecten een goed beschermde status?

NATIONALE ORGANISATIES

- Hoe krijgt de organisatie informatie binnen over eventueel bedreigd erfgoed?
- Is de organisatie tevreden met de informatievoorziening?
- Zijn er verbeterpunten?
- Wat zijn zwakke en sterke punten van het meldpunt / de informatievoorziening?
- Is de organisatie naar uw mening goed op de hoogte van de bedreigingen/de bestaande situatie 'in het veld'?
- Wat is de taak van de organisatie in geval van 'bedreiging'?